

Ευχαριστώ πολύ, κύριε Πρόεδρε.

Είναι πολύ δύσκολο σε μια τέτοια εποχή και στην Τουρκία και στην Ελλάδα, που υποφέρουν και οι δύο χώρες από την παγκόσμια οικονομική κρίση, είναι πολύ δύσκολο να μιλήσει κανείς για το μέλλον.

Όμως, ίσως ακριβώς γι' αυτόν τον λόγο, είναι επιτακτικό να στρέψουμε το βλέμμα στο μέλλον και να αναζητήσουμε εναλλακτικές λύσεις, έτσι ώστε να διασφαλίσουμε την ευημερία των πολιτών μας.

Εγώ πρέπει να σας πω ότι δεν είμαι επιχειρηματίας. Είμαι συνταξιούχος, έχω αποσυρθεί από τον δημόσιο τομέα, τώρα εργάζομαι για μια ιδιωτική εταιρεία και είμαι και μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου της (...) που είναι μια μεγάλη εταιρεία στην Τουρκία.

Με αυτή μου λοιπόν την ιδιότητα αναμφισβήτητα επωφελήθηκα από αυτά που είπε ο προλαλήσας, που είναι ιδιαίτερα έμπειρος στις ελληνοτουρκικές σχέσεις. Τα τελευταία 15 χρόνια, ασχολείται με το πώς μπορούν να βελτιωθούν οι ελληνοτουρκικές οικονομικές σχέσεις.

Γνωρίζετε ότι η Τουρκία είναι παράκτια χώρα της Μαύρης Θάλασσας. Σε αυτή την περιοχή οι άνθρωποι έχουν μια ιδιότυπη αίσθηση του χιούμορ.

Κάποια μέρα λοιπόν, ένας κύριος από αυτή την περιοχή, μια βροχερή μέρα, ανεβαίνει στη σκεπή του σπιτιού του, που γλιστράει όμως και πέφτει κάτω.

Η γυναίκα του, οι γείτονες, όλοι συγκεντρώνονται από πάνω του και κάποιος φωνάζει «Ασθενοφόρο!», ένας άλλος «Γιατρό!» και ο άνθρωπος, με πόνους σηκώνει το κεφάλι του και

λέει, «Δεν χρειάζομαι ούτε γιατρό, ούτε ασθενοφόρο. Απλώς βρέστε μου κάποιον που να έχει κι αυτός πέσει κατά το παρελθόν επίσης από τη σκεπή, να έχει γλιστρήσει».

Άρα δηλαδή τι σημαίνει αυτό; Ότι για εμάς η οικονομική κρίση δεν είναι κάτι το πρωτοφανές. Εγώ καθ' όλη τη διάρκεια της ενήλικης ζωής μου βίωσα πολλές οικονομικές κρίσεις.

Πιο συγκεκριμένα, το '94, όταν είχαμε τη μεγάλη οικονομική κρίση, εγώ τότε έτυχε συμπτωματικά να είμαι επικεφαλής των συμβούλων της Πρωθυπουργού, και όταν δέχτηκα αυτή τη δουλειά – το θυμάμαι τώρα πιο καλά από τότε – μου είπε να τη συμβουλεύω για οτιδήποτε εκτός από οικονομικά θέματα.

Χάρηκα πάρα πολύ που δεν ήμουν υπεύθυνος για την οικονομική κρίση το '94. Όμως αυτό δεν είναι παρηγοριά, γιατί σε μία και μόνο νύχτα έχασα το 40% της περιουσίας μου, όποια κι αν είναι αυτή. Άρα λοιπόν, γνωρίζουμε καλά στο πετσί μας τι σημαίνει οικονομική κρίση.

Το 2001, ήμουν Γενικός Γραμματέας ευρωπαϊκών υποθέσεων στην Τουρκία και η κυβέρνηση μού ανέθεσε να καταρτίσω το εθνικό μας πρόγραμμα για την υιοθέτηση του κοινοτικού κεκτημένου.

Ξαφνικά όμως, στην Τουρκία εμφανίστηκε οικονομική κρίση και ενώ προετοίμαζα το εθνικό μας πρόγραμμα για μεταρρυθμίσεις με βάση την Ευρωπαϊκή Ένωση, ο φίλος μου Ντερβίς, ο οποίος είχε προσληφθεί από την Παγκόσμια Τράπεζα, είχε έρθει και προετοίμαζε το πρόγραμμα σταθεροποίησης.

Τα δύο αυτά προγράμματα που υιοθετήθηκαν το 2001 με κυβέρνηση συνασπισμού, αυτά τα δύο ακόμα και σήμερα είναι οι

ακρογωνιαίοι λίθοι της οικονομίας και της πολιτικής μεταρρύθμισης στην Τουρκία.

Με αυτές τις μεταρρυθμίσεις κάναμε το εξής. Αντιμετωπίσαμε τις δομικές μας αδυναμίες. Τότε δεν είχαμε ανεξάρτητη κεντρική τράπεζα. Δεν είχαμε ανεξάρτητους ρυθμιστικούς φορείς. Είχαμε κυβερνητικό έλεγχο στα πάντα. Στατιστικά δεδομένα, στα πάντα.

Και δεν είχαμε ουσιαστική γνώση του τι συνέβαινε στην Τουρκία, λόγω της έλλειψης διαφάνειας. Έτσι λοιπόν, αυτές οι δύο μεταρρυθμίσεις είχαν ως στόχο να επαναφέρουν τη θεσμική αλλαγή στην Τουρκία.

Όταν ο κύριος Ερντογάν ήρθε στην εξουσία, συνέχισε με αυτά τα δύο προγράμματα και με ακόμα μεγαλύτερη αποφασιστικότητα και δημοσιονομική πειθαρχία.

Από το 2002 μέχρι το 2007, η Τουρκία κατέγραψε εντυπωσιακή ανάπτυξη του εμπορίου, περίπου 7% σε ετήσια βάση. Τότε αυξήσαμε τις εξαγωγές μας, μειώσαμε τα ελλείμματα του προϋπολογισμού, βεβαίως και ανανεώσαμε τη βιομηχανική μας βάση και η Τουρκία έγινε μία από τις σύγχρονες οικονομίες του κόσμου.

Το 2007, η οικονομία μας άρχισε λιγάκι να συρρικνώνεται. Όμως, το 2008, όταν ξεκίνησε η παγκόσμια οικονομική κρίση στις Ηνωμένες Πολιτείες, η κρίση αυτή χτύπησε και εμάς.

Πέρυσι – θα ανακοινωθεί αυτό σύντομα – παρουσιάστηκε μια συρρίκνωση της τάξης του 6% και για εφέτος προβλέπουμε μείωση της ανάπτυξης κατά περίπου 5%.

Όμως, στην Τουρκία οποιαδήποτε ανάπτυξη του εμπορίου κάτω από 7% δεν μας βοηθάει. Διότι η ανεργία είναι υψηλή,

κυρίως στους νέους, και αυτό απαιτεί αύξηση του εμπορίου κατά περίπου 7%.

Είμαστε πεπεισμένοι ότι θα μπορέσουμε να επιταχύνουμε την ανάπτυξη κατά τα επόμενα έτη και είμαστε πεπεισμένοι ότι η τουρκική οικονομία, πέρα από τις παραδοσιακές αγορές, θα ασχοληθεί και με νέες αγορές, θα διεισδύσει σε αυτές.

Στην Τουρκία, η οικονομική κρίση κατέδειξε πόσο ευάλωτος είναι ο κόσμος και κυρίως το σύστημα που διέπει τα κεφάλαια. Χρειαζόμαστε νέα εργαλεία, νέα προσέγγιση.

Κυρίες και κύριοι, όλοι μας ζούμε στην Ευρώπη, όμως ο κόσμος δεν είναι Ευρώπη. Υπάρχει ένας νέος κόσμος. Σήμερα το πρωί, άκουσα πάρα πολλές δηλώσεις και ξαφνικά μου ήρθαν στο μυαλό αυτά που λέγονταν κατά τον 20ο αιώνα, ότι περνάει ο καιρός.

Αυτό που δεν είναι του συρμού είναι να τρέχει κανείς στο παρελθόν. Πρέπει να έχουμε το βλέμμα στραμμένο στο μέλλον. Κίνα, Ασία, χώρες της Λατινικής Αμερικής, υπάρχει η περιοχή της Ασίας, του Ειρηνικού, εκεί πρέπει να εστιάσουμε την προσοχή μας.

Ως εκ τούτου, δεν μπορούμε πια να βασιζόμαστε στην αρχή της εντοπιότητας. Πρέπει να γνωρίζουμε ότι καλούμαστε να ανταγωνιστούμε σε μια παγκοσμιοποιημένη οικονομία.

Πρέπει να βελτιώσουμε την ανταγωνιστικότητά μας, την παραγωγικότητά μας, και αυτό σημαίνει ότι πρέπει να απελευθερώσουμε τις ιδέες και την ανθρώπινη εφευρετικότητα.

Αυτό λοιπόν είναι το ατού της Ευρώπης. Ελευθερία έκφρασης, ελευθερία φαντασίας, ευρηματικότητας. Προσπαθώντας να υλοποιήσουμε το 2000 μια διαδικασία

πολιτικών μεταρρυθμίσεων, επωφεληθήκαμε τα μάλα από την προσέγγιση με την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Όταν η Τουρκία αναγνωρίστηκε ως υποψήφια χώρα, αυτό ήταν για εμάς ένα περαιτέρω έναυσμα για να ξεκινήσουμε μεταρρυθμίσεις και να αντιμετωπίσουμε θέματα τα οποία μέχρι τότε ήταν ταμπού στην Τουρκία, όπως το κουρδικό, το αρμενικό, το θέμα του Πατριαρχείου – αναφέρθηκε αυτό προηγουμένως – και πολλά άλλα θέματα. Τα δικαιώματα των μειονοτήτων.

Αυτά δεν είναι κάτι το καινούργιο. Μάλιστα σήμερα το πρωί, άκουσα κάποιον να αναφέρεται στον οικουμενικό χαρακτήρα του Πατριάρχη.

Εγώ είμαι ένας από τους λίγους – και πριν από τον Πρωθυπουργό – που δήλωσε ότι δεν είμαι ορθόδοξος και δεν μπορώ να αποφανθώ για τον οικουμενικό χαρακτήρα του Πατριαρχείου. Συνεχίζεται αυτή η συζήτηση στην Τουρκία.

Ναι, έχουμε αδυναμίες, έχουμε προβλήματα νοοτροπίας, όμως η τουρκική κοινωνία αλλάζει προς το καλύτερο. Σήμερα το πρωί, έγιναν κάποιες παρατηρήσεις για τον στρατό, τις σχέσεις πολιτείας-στρατού στην Τουρκία.

Να διαβεβαιώσω όλους σας ότι η δημοκρατία στην Τουρκία είναι και ισχυρή και ανθεκτική. Δεν μπορεί να υπάρξει καμία πρόκληση για τη δημοκρατία στην Τουρκία πλέον. Και αυτή η διαδικασία προς την Ευρωπαϊκή Ένωση ισχυροποιεί περαιτέρω αυτή τη δέσμευση.

Σχεδόν όλες οι οικονομικές κρίσεις που βίωσε η Τουρκία, εκτός από την τρέχουσα, οφείλονταν σε εμάς. Δεν μπορούσαμε να διαχειριστούμε τα οικονομικά μας, δεν μπορούσαμε να έχουμε ρεαλιστικό προϋπολογισμό και ήμασταν αναγκασμένοι να

καταφεύγουμε σε ισχυρό δανεισμό και στο εξωτερικό και στο εσωτερικό.

Υψηλός πληθωρισμός, χαμηλή παραγωγικότητα, μεγάλα ελλείμματα του προϋπολογισμού. Αυτά ήταν τα χαρακτηριστικά της τουρκικής οικονομίας.

Μετά τη διαδικασία μεταρρυθμίσεων του 2001, την τρέχουσα κρίση την αντιμετωπίσαμε καλύτερα προετοιμασμένοι. Πλέον στην Τουρκία δεν υπήρχε αθέτηση ή στάση πληρωμών. Δεν υπήρχαν σημαντικές αδυναμίες.

Βεβαίως εξακολουθούμε να έχουμε προβλήματα. Έχουμε το πρόβλημα των δανείων, μικρομεσαίων επιχειρήσεων, υπάρχει το θέμα της ανεργίας. Όμως, λόγω των διαρθρωτικών αλλαγών – το 2001 ξεκίνησαν αυτές κυρίως – τώρα πλέον είμαστε έτοιμοι και την τρέχουσα κρίση την αντιμετωπίζουμε πολύ καλύτερα.

Και μάλιστα καλύτερα και από άλλες χώρες της Ευρώπης. Ξέρω ότι η Ελλάδα αντιμετωπίζει τώρα παρεμφερείς κρίσεις. Θα ήθελα πραγματικά να συμμεριστώ την αισιοδοξία του Πρέσβη, κυρίου Ζέπου, που είπε σήμερα το πρωί ότι πρόκειται για μεταβατικό πρόβλημα.

Ελπίζω, αλλά να μην ξεχνάτε ότι τα προβλήματα της Ελλάδας αυτή τη στιγμή δεν είναι μόνο δικά της προβλήματα. Τα προβλήματα της Ελλάδας είναι ευρωπαϊκά.

Υπάρχουν δύο τομείς όπου η Ευρώπη είναι ιδιαίτερα ευάλωτη. Στη ναυτιλία και στον τουρισμό. Και εκεί υπάρχουν μεγάλες ελληνικές επενδύσεις. Αυτό είναι ένα διαρθρωτικό πρόβλημα της Ελλάδας και ελπίζω η Ελλάδα να ξεπεράσει αυτές τις δυσκολίες κατά τα επόμενα έτη.

Αυτό όμως απαιτεί να μην εξαπατούμε τον εαυτό μας. Αυτό απαιτεί θυσίες. Καμία χώρα δεν μπορεί να αντιμετωπίσει προκλήσεις χωρίς θυσίες.

Κατά την τελευταία δεκαετία, οι ελληνοτουρκικές σχέσεις αναμφίβολα είχαν σημαντικές αλλαγές, θετικές. Δεν θα αναφερθώ στις οικονομικές σχέσεις και επενδύσεις που βελτιώθηκαν.

Όσον αφορά τα πολιτικά προβλήματα, πράγματι υπάρχουν τέτοια, όμως ας μην κοιτάμε αυτά τα προβλήματα μόνο από το πρίσμα του 19ου και του 20ου αιώνα. Πρέπει να τα κοιτάμε από διαφορετικό πρίσμα.

Και εδώ δεν πρόκειται μόνο για την εθνική υπερηφάνεια ή δικαιώματα κυριαρχίας. Αυτά είναι κάπως ξεπερασμένα. Νομίζω όλα αυτά πρέπει να τα δούμε κάτω από διαφορετικό πρίσμα. Και θα ήθελα να σας πω πώς θέλω να τα βλέπω όλα αυτά.

Τα προβλήματα Ελλάδας-Τουρκίας δεν μπορούν να αντιμετωπισθούν απομονωμένα και σε ένα περιβάλλον ανταγωνισμού. Η Ελλάδα και η Τουρκία δεν είναι απαραίτητο να ανταγωνίζονται η μία την άλλη.

Πρέπει να συνεργαζόμαστε, να συγκεντρώσουμε τους πόρους μας, τις γνώσεις μας, και να σκεφθούμε το πώς μπορούμε να αντιμετωπίσουμε αυτό το διεθνές περιβάλλον, το οποίο έχει γίνει όλο και πιο ανταγωνιστικό, και πώς μπορούμε να ζήσουμε σε αυτό το περιβάλλον.

Παραδείγματος χάριν, τα ελληνικά νησιά και η τουρκική ενδοχώρα μπορούν να αντιμετωπισθούν απομονωμένα από πλευράς υποδομών για την αντιμετώπιση των κλιματικών αλλαγών, των υδάτων, της ενέργειας, του ηλεκτρικού ρεύματος;

Αυτές τις περιοχές πρέπει να τις αντιμετωπίζουμε ως μια ζώνη, περιοχές που είναι πολύ κοντά. Και πρέπει να συνδυάσουμε τις δυνατότητές μας. Ειδικά τις οικονομικές σχέσεις πρέπει να τις δούμε κάτω από διαφορετικό πρίσμα.

Δεν αναφέρομαι μόνο σε περιφερειακή συνεργασία στα Βαλκάνια, στη Μέση Ανατολή. Αναφέρομαι σε προβλήματα πολύ μεγαλύτερης κλίμακας.

Υπάρχει λοιπόν μια ευκαιρία. Πρέπει να την εκμεταλλευθούμε και από κοινού θα τα καταφέρουμε καλύτερα. Και αυτό περιλαμβάνει και το θέμα της Κύπρου. Ευχαριστώ.